

Adresse Fossveien 24
0551 Oslo
Norge

Telefon (+47) 22 99 55 00

Post Postboks 6853
St. Olavs plass
N-0130

Faktura Postboks 386
Alnabru
0614 Oslo

Org.no. 977027233
Giro 8276 0100265

Mona Sjo Leirkjær
[Uten tittel]

MFA
Kunstakademiet 2012

KHIODA
Kunsthøgskolen i Oslo,
Digitalt Arkiv

www.khioda.no
khioda@khio.no

Publikasjoner som arkiveres/publiseres i KHIODA reguleres av Lov om opphavsrett til åndsverk.

Opphavsmannen beholder opphavsretten til materialet i KHIODA, men gir brukerne tillatelse til å sitere fra verket, samt videreføre midle det til andre, i henhold til åndsverkslovens regler. En forutsetning er at navn på utgiver og opphavsmann angis.

Kommersiell bruk av verket er ikke tillatt uten etter skriftlig avtale med opphavsmannen.

MA TESE

Mona Sjo Leirkjær

Jeg synes det er interessant å se inn i rom. I fysiske og psykiske rom. I situasjoner innenfor fire vegger, hvor vi får et innblikk i det private. Et glimt av andres liv. Et glimt av det usensurerte. Gjennom hele min bachelor og mastergrad har jeg jobbet med tegning som uttrykk. Jeg jobber utifra foto fra gamle familiealbum. Det er øyeblink fra det vanlige livet trykket på pause, og det er her jeg får lyst til å trykke på playknappen igjen, og gjengi det med en annen energi.

Jeg er opptatt av å gjenskape situasjoner og stemning. Arbeidene kan ofte bestå av en serie tegninger satt sammen til ett verk, en historie. Det handler ikke om å fortelle en konkret historie. Historien blir til gjennom de forskjellige elementene som finnes i tegningen. Lesningen er åpen, det kommer an på hvilke tråder man selv trekker. Jeg er ute etter å formidle en stemning som kan være kjent og ukjent på samme tid. Finne motivene som berører og får frem en ambivalent følelse hos betrakteren, hvor både humor og alvor er tilstede, og hvor latteren er tett knyttet opp til smerten. Jeg prøver å finne situasjoner der motivene har en usikkerhet i seg over hva man egentlig ser og føler.

Det handler ikke om ekstreme motiver. Det handler mer om stemingen. Det hjemlige som blir ukjent og ubehagelig i bruddet med forventingene. Å ta tak i en i utgangspunktet hudløs situasjon, gjengi den og gjøre det mulig å lese mellom linjene i det som egentlig skjer og sette lys på det som ligger under.

Personene jeg tegner har jeg ofte hatt et forhold til. Jeg har kjent dem eller hatt en erfaring med dem og sitter igjen med ett inntrykk før jeg har tegnet dem. Siden BA prosjektet har tegningene forandret seg i den grad at jeg har gått bort fra å tegne personer jeg selv har hatt en relasjon til. Jeg har utviklet en trygghet i det tekniske og gjennom den tryggheten fått en frihet til bryte mønsteret. Dette har gitt større åpnehet

i forhold til arbeidene. I tidligere arbeid fant jeg mye av kjernen i eget følelsesliv og egne erfaringer. Det er fortsatt tilstede i prosessen, men jeg bruker ikke motiv og bilder direkte hentet ut fra eget privatliv. Jeg tar nå utgangspunkt i ukjente personer på bilder som jeg finner eller får låne. Jeg har blitt mer interessert i konstruksjonen og oppsettet i en tegning. Jeg inkluderer flere billedmessige detaljer som gjør det mindre internt og som åpner arbeidet for bredere tolkning og lesning.

Jeg leter etter fotografier som minner meg om noe jeg husker. Enten det er en følelse, en hendelse eller rene personlighetstrekk. Jeg prøver å finne universelle trekk og stemning som trigger den samme oppfatningen hos flere. Personene virker kjente, fordi jeg selv kan kjenne meg igjen i dem, eller fordi de minner om noen jeg kjenner, eller noe jeg husker.

Hvorfor og hva jeg selv leser inn i arbeidet når jeg lager det, og i prosessen er ikke viktig for meg at betrakteren vet. I tidligere arbeid var det kanskje nødvendig å ha utgangspunktet i egne erfaringer. Fordi jeg hadde et forhold til personene, ville jeg beholde en viss varme og respekt samtidig som jeg prøvde å få frem det ubehagelige ved dem. Og det er da jeg tror jeg klarte å sette i gang denne todelheten jeg er ute etter. Det ubehagelige mot det trygge.

Jeg er interessert i hvordan tiden spiller inn i lesningen og tilgangen til et fotografi. Gjennom å bla i utallige familiealbum fra egen barndom ble jeg oppmerksom på dette. Å lese et bilde av mamma og pappa for eksempel, og hvordan oppfatningen av dem forandres etterhvert som man får mer forståelse og erfaring. Det å plutselig få tilgang og innblikk i en tid og situasjoner hvor jeg ikke var tilstede. Hvilke sider av seg selv viser de frem? Hvem har fotografert dem og hvor stor rolle spiller dette inn i forhold til den private sfæren i bildet? Dette er situasjoner og settinger som kanskje ikke er ment for meg som betrakter. Er bildene man tar kun ment for oss selv som private minner? Kanskje det føles mindre privat etter en stund, fordi det ikke lenger er så gjeldende. Jeg opplever at personene på bildet leses mer som individer jeg sammenligner meg selv med, og rollene man kjenner til og har forholdt seg til viskes ut. Dette er interessant og ubehagelig på samme tid og man blir oppmerksom på forskjeller og likheter.

“Jeg finner et bilde. Et bilde tatt i et øyeblikk hvor jeg ikke var tilstede og hvor jeg aldri skulle være tilstede. Men jeg finner dette bilde nå. Jeg ser på det. Jeg

**leser personene på bildet. Mamma og pappa. Jeg leser mamma og pappa på ny.
Jeg sammenligner mamma og pappa på bildet, med mamma og pappa jeg (tror)
kjennen. Jeg ser Torhill og Geir.”**

Nå er det som sagt annen drivkraft i arbeidet som er viktigere for meg enn den personlige erfaringen og informasjonen. Jeg tegner ukjente personer, men de minner meg gjerne om disse kjente karakterene fra egen barndom. Det å få tak i bilder og album fra ukjente familier er virkelig ett innblikk inn i private rom. Eierne har mistet kontroll over albumene av forskjellige grunner, og bildene som ble tatt var iallefall aldri tenkt for meg. Tanken på at noen får tilgang til mine personlige rom og lager nye narrativer utifra dem er ubehagelig å tenke på , samtidig liker jeg ideen om at en historie kan bli fortalt på ny, i ulike lys og uten kontroll.

Når jeg tegner ukjente personer blir jeg mer interessert i bakgrunnen og omgivelsene rundt får mer fokus. Jeg legger vekt på at disse elemtene skal ha like stor rolle som selve handlingen som blir utført av personen i tegningen, og samspiller på å formidle stemningen og historien jeg er ute etter å skape. Ved å ha personligheter og rom innprintet i hodet fra før, gikk mye av denne informasjonen tapt i tidligere arbeider. Jeg så meg blind for informasjon som kan si mye om karakterene jeg velger å tegne. Kanskje jeg selv også prøver å bli kjent med dem gjennom å inkludere mer. Jeg leter etter informasjon som kan understreke stemningen og personlighetstrekkene.

**”På nattbordet står ein klokkeradio. Dei raude tala
viser 23:55.**

**Eg set meg ned ved skrivebordet og ser over arka
Med nesten uleselig håndskrift. Eg har notert fargen
på tapetet, sengeteppet og den støvete lampeskjer-
men.**

**Eg har skildra servanten og dusjforhenget. Eg har
Skrive ned alle detaljar ved dørhåntak, nattbord og
papirkorg.**

**Rommet er lite og avlangt. Sjølve senga tar opp
det meste av golvlassen. Puta har eit sokk frå hoovu-
det mitt. Eg låg der borte tidligare i kveld, mens eg
prøvde å lese.**

**Søkket i puta er fremleis tydelig. Det er som eg
har reist meg frå senga, gått ut av dette rommet og
blitt borte for alltid.**

**Baderomsvindaugen vender ut mot bakgården. I
ettermiddag stod eit ung par der nede. Han sat på ein
scooter i svart dress. Ho skjelte han ut. Stemmene
steig opp til rommet. Dei krangla lenge før dei plutse-
lig kjørte vekk på scooteren.**

**Eg har brukt hotellet sine brevark. Dei har ein
logo trykt i blått heilt øvst.**

**Eg skulle ønska eg kunne ha fanga den låge tra-
fikkstøyen ute frå gata. Bassen frå bilane. Scooterane
som gir gass når dei får grønt lys.**

**Eg skulle ha skildra lydane frå naborommet. Radi-
oen. Den gamle mannen som hostar. Knirkinga når
han går over golvet. Røysta hans når han snakkar i
telefonen. Latteren som får han til å hoste endå meir.**

**Eg skulle ha fanga den søtlige lukta i rommet. Mat-
osen utanfrå. Utsikta frå vindauge. Stjernene over Tri-
este. Himmelten som har klarna i nord. I morgen vil det
igjen vere mulig å sjå dei snøkledde alpane i horisonten.**

**Eg ser ein katt springe over gata og forsvinne. Natt-
stille hus. Neon. Butikkvindaugen. Brustein. Eg har
prøvd å få ned alt saman.**

**Gardinstengene. Dusjkabinettet. Kofferten. Tv-en
som ikkje funkar. Måleriet på veggen som har eit
motiv med grønt eple.**

Eit hotell. Eit rom. Ei seng omringa av veggar.”
- Frode Grytten, utdrag fra ”Rom 409”, Popsongar

Like mye som jeg er opptatt av tematikk og stemning i arbeidene mine, er utførelsen av arbeidet like viktig; at teknikk og tegneferdigheter skal ha like stor plass i et prosjekt. Jeg vil at hver enkelt tegning kan stå for seg selv som et godt håndtverk, at tidsaspektet bak ulike tegneteknikker skal være synlig og komposisjon, brudd i flater og dybde kan være interessant rent teknisk. Satt sammen danner de en helhet som skaper tematikken og rom for videre tolkning.

Jeg har fått en større bevissthet i forhold til ubearbeide flater.

Jeg er interessert i å finne det som ligger mellom linjene, det som spiller opp mot personene. Situsjonen i seg selv har en underliggende dramatikk. Selv om det er et stillestående øyeblikk så er det muligheten som ligger i de underliggende narrativene som inspirerer meg. Fordi det er ett frosset øyeblikk, ett lite stykke virkelighet tatt ut av sin sammenheng, blir det en bro til mange mulige historier.

Den underliggende psykologien skal være synlig i det formale. Skygger er et eksempel, de mørke feltene i tegningen kan representere både det ukjente og det kjente. I mørket er ting sjult, samtidig er skyggene også noe jeg kan stole på. Jeg har et forhold til skygger og forventer dem tilstede. De skjuler informasjon samtidig som de er med på å definere og stadfeste identiteten til personer og gjenstander i rommet. En overdrivelse eller underdrivelse av skygger er et virkemiddel jeg bruker for å utvide det psykologiske rommet i tegningene.

Tegningene er i stort format, personene er tegnet litt større enn faktisk størrelse og formatet på hele tegningen er ofte på ca 2m x 1,5m. At en tegning er stor gjør den ikke nødvendigvis til en god tegning. Å gå opp i størrelse gjør en sårbar i forhold til tegneferdigheter. Det er vanskelig å skjule svakhetene. I gjengivelsen fra et fotografi som i utgangspunktet er i mindre format og ofte med dårlig oppløsning, ser jeg på dette som en utfordring i forhold til måten å behandle de ulike flatene på. Valget av stort format er enda et virkemiddel i forhold til hvordan jeg vil styre det psykologiske møte mellom motiv og betrakter. Jeg vil at betrakteren og tegningen skal forholde seg til hverandre, hvor betrakteren blir en del av situasjonen idet man står opp mot tegningen og møter den, eller hvor flere er plassert på hver sin vegg i et rom og betrakteren går inn i kommunikasjonen, rommet mellom tegningene. Derfor tenker jeg også mye på rom og plassering når jeg planlegger et arbeid.

Når jeg begynner et arbeid er fotografiet selve malen for tegningen, og det setter de fleste rammene. Jeg er ikke interessert i at tegningen skal være fotorealistisk. Jeg bruker kun fotoet som utgangspunkt. Når jeg finner et fotografi, er det flere elementer som spiller inn. Personen, holdningen, blikket, handlingen, rommet og omgivelsene. Fotoet er nødt til å ha en komposisjon som inneholder tekniske utfordringer, hvor jeg på forhånd kan se hvilke teknikker jeg vil bruke for å få frem forkjellige stoffligheter, og hvor det lar seg gjøre med forskjellige tegneriske brudd mot fotografiet. Når jeg har funnet denne malen som gir meg utgangspunktet, begynner jeg å planlegge hvilke grep jeg kan ta inn hvor det bryter bort fra å bli en fotorealistisk tegning. Jeg kan fjerne flater, la noen stå igjen som tomme hull, legge til skygger og kombinere flate og dybde mot hverandre hvor det ikke ligger i selve fotoet. Det er ikke tilfeldig hva som blir tegnet fullt ut og hva jeg lar utebli. Jeg kan styre hva som er viktig og hvor fokuset skal ligge og hva betrakteren skal se. Jeg bruker disse virkemidlene for å peke på mange mulige fortolkninger.

Personene jeg tegner har ofte en sårbarhet over seg. De er ofte i en situasjon eller i et øyeblikk hvor det kan virke som de er blottet fra kontroll. Jeg tegner ofte personer i beruset tildstand, fjerner det åpenlyse, slik at det kun er holdningen og blikket som får fokus. Berusede personer utstråler todelheten jeg er ute etter. De har ett brudd i personligheten, ett brudd med forventningene av det man kjenner til. De utstråler noe usikkert ved seg. Er de ubehagelige, er de morsomme? Er det komisk eller er det tragisk? Ofte er det begge deler.

Jeg prøver å finne noe i det lokale som kan si noe universelt.

Mye av inspirasjonen henter jeg ofte fra tekst, fra skjønnlitteratur. Tekstene har ingen direkte kobling til selve arbeidet jeg lager, men det kan være små avsnitt eller setninger som trigger til bilder jeg har lyst til å lage. Korte noveller som direkte tar for seg en konkret hendelse, stemning eller karakterbeskrivelser. Frode Grytten går igjen som en inspirasjonsskilde. Grytten er forfatter og utforsker rom, møter og kraften i møte med andre mennesker. Når Grytten skriver om disse rommene, er det ofte situasjoner i det øyeblikket personen eller personene opplever en endring i livet sitt. Det er møtene som i sitt ytre kan virke små, men som får store konsekvenser.

Det er ofte disse erfaringene og øyeblikkene som gir meg inspirasjon til arbeidene mine.

Skotet. Bæng!

Anisktet som dukka opp bak kjellarlemmen.

Gamla Nordsjön som svalar och brusar.

**Han sparkar i teven. Faen drittewe. Sku ha pelma'an på tippen,
Forstår du? Han drikk.**

**Pustinnpstut, pustinnpstut. På bordet ligg ei sigareske,
dette er hans dag. Dette er ein god dag. Lykka hans snur seg no.
Han kjenner det på seg. No kjem det til å fløyme over av mjølk og
honning.**

**Han terner ein sigar. Han drikk, og sovnar nesten. han
må ikkje sovne, må ikkje sovne, må ikkje, må ikkje, må ikkje
sovne. Dei kjem heim igjen snart, og då må han vere ute herfrå,
må ikkje sovne. Han hører skotet igjen.**

**Bæng! Han er vektaus ute i rommet, svever
høgt i det blå. I neste augneblink blir han skoten ned. Bæng!**

**Døra stod open,
det var bare å gå rett inn. Det var ei julegave, ei gave spesielt til
han. Open dør. Open dør. Kom inn. Kom inn. No kjem varmen
frå innsida, frå whiskyen, whiskyen som trøstar han, whiskyen
som får rommet til å blomstre. Sølvgutane syng utan lyd. Han får
heller synge sjølv.**

*Ungdomstiden kommer aldri tilbake da da da
da da da da da da . . .*

**Smerta i hofta. Splintane i hofta. Han må legge
seg heilt ned i stolen. Fyren hadde flat nase, som om han var bok-
sar, som om han kom rett frå garderoben og steig in i ringen.
Auga hans, auga hans. Pust inn. Pust ut. Når du såg inn i dei auga
hans, var det som om du stira inn i auga på ein ørn, er du med?
Forstår du? Han kjem aldri til å glømme dei auga. Pust innpstut-
inn pustut.**

Varmen breier seg i kroppen. Han blir slapp og mistar taket.

**Han drømmer om ein diger blå himmel og eit plommetre, bier
som summar rundt blomstrane. Han vaknar igjen, har han sove?
Nei, han sov ikkje lenger, bare kviler, lett som eit dyr, alltid på vakt.**

Meir Glenfiddich.

Ute regnar det.

Snør det?

**Nei, det regnar. Sølvtrådar som renn ned vindauge. Det er kaldt
ute. Ein grå dag. Pust inn. Pust ut. Sammafaen, sammasamma-
faen. Han liker vinteren, ikkje dette regnet, dette pissregnet.**

**Fargane er borte no, nokon har rappa alle fargane. Julaften har
vore ein grå dag utan ein einaste farge. Han skal faen meg ringe
purken, melde dei idiotane som har rappa alle fargene.**

Mikke Mus og Pluto.

**Kvar er tabletglaset? Kvar er det helsikes tabletglaset? Han må
ha det med sseg heile tida, men han finn det aldri. Det forsvinn ut
av hendene hans som røyk. To tablettar. Han syng. *It's so nice
to go travelliiiiing*. Han syng for å halde astmaen i sjakk, legen sa
til han: Syng av full hals, det hjelper mot astmaen. Det er reine
medisinen, det.**

Ein gammal teiknefilm i svart og kvitt på fjernsynet.

**Mikke Mus må selje Pluto til ein rik mann fordi han ikkje har
pengar på julaftan. Mikke sit ute i snøen og frys.”**

- Frode grytten, utdrag fra ”Lykka mi snur no”, Bikubesong